

Γνώμη της Ο.Κ.Ε.

**επί του Σχεδίου Νόμου
του Υπουργείου Ψηφιακής Διακυβέρνησης**

**«Ορισμός εκλογικής περιφέρειας αποδήμου Ελληνισμού – Διευκόλυνση άσκησης
εκλογικού δικαιώματος εκλογέων εκτός επικράτειας μέσω επιστολικής ψήφου
για τις βουλευτικές εκλογές»**

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

Στις 2 Φεβρουαρίου 2026 εστάλη στην Ο.Κ.Ε. προς γνωμοδότηση από την Γενική Γραμματεία Νομικών και Κοινοβουλευτικών Θεμάτων της Προεδρίας της Κυβέρνησης, το Σχέδιο Νόμου του Υπουργείου Εσωτερικών με τίτλο *«Ορισμός εκλογικής περιφέρειας αποδήμου Ελληνισμού – Διευκόλυνση άσκησης εκλογικού δικαιώματος εκλογέων εκτός επικράτειας μέσω επιστολικής ψήφου για τις βουλευτικές εκλογές»*.

Για την επεξεργασία του εν λόγω Σχεδίου Νόμου συγκροτήθηκε Επιτροπή Εργασίας αποτελούμενη από τους **κ.κ. Μιχάλη Αλέπη, Ιωάννη Παπαργύρη, Φώτη Κολεβέντη, Άγγελο Δημαρά, Κωνσταντίνο Μπάρδα** και την **κα Δήμητρα Ινές Αγγελή**.

Ως πρόεδρος της Επιτροπής Εργασίας ορίστηκε ο **κ. Μιχάλης Αλέπης**, Αντιπρόεδρος της Ο.Κ.Ε.

Στις εργασίες της Επιτροπής Εργασίας συμμετείχαν ως εμπειρογνώμονες η **κα Λήδα - Παναγιώτα Αλέπη**, Νομικός, Σύμβουλος Διεθνούς Αναπτυξιακής Στρατηγικής και ο **κ. Σταμάτης Βαρδαρός**, Πολιτικός επιστήμονας, Διευθυντής ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ.

Από πλευράς Ο.Κ.Ε. συμμετείχε και είχε τον επιστημονικό συντονισμό του έργου της Επιτροπής η **κα Μαρία Ιωαννίδου**, Επιστημονικός Συνεργάτης της Ο.Κ.Ε.

Η Επιτροπή Εργασίας ολοκλήρωσε το έργο της σε τρεις (3) συνεδριάσεις στις 12 Φεβρουαρίου 2026.

A. ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ ΤΟΥ ΣΧ/Ν

Το σχέδιο νόμου «**Ορισμός εκλογικής περιφέρειας αποδήμου Ελληνισμού – Διευκόλυνση άσκησης εκλογικού δικαιώματος εκλογέων εκτός επικράτειας μέσω επιστολικής ψήφου για τις βουλευτικές εκλογές**» περιλαμβάνει **19 άρθρα**, τα οποία κατανέμονται σε **3 Μέρη (ΜΕΡΟΣ Α΄ έως Γ΄)**.

ΤΟ **ΜΕΡΟΣ Α΄** με τίτλο «**Ρυθμίσεις για την Εκλογική Διαδικασία**» περιλαμβάνει τα **άρθρα 1-11**. Σκοπός του ΜΕΡΟΥΣ Α΄ (**άρθρο 1**) είναι ο ορισμός εκλογικής περιφέρειας Απόδημου Ελληνισμού, με τρεις (3) βουλευτικές έδρες.

Αντικείμενο του ΜΕΡΟΥΣ Α΄ (**άρθρο 2**) είναι η τροποποίηση του π.δ. 26/2012 (Α΄ 57), με το οποίο έχουν κωδικοποιηθεί οι προβλέψεις για την εκλογή των βουλευτών, καθώς και του ν. 4648/2019 (Α΄ 205), ο οποίος στόχευε στη διευκόλυνση των εκτός της ελληνικής επικράτειας εκλογέων, προκειμένου να ασκήσουν το εκλογικό τους δικαίωμα. Ειδικότερα, επέρχονται τροποποιήσεις στις προβλέψεις περί των εκλογικών περιφερειών και στις προθεσμίες υποβολής και ανακήρυξης συνδυασμών, ενώ εισάγονται ρυθμίσεις για την πρόταση υποψηφίων στην εκλογική περιφέρεια Απόδημου Ελληνισμού και διορθώνονται παροράματα.

Το **άρθρο 3** τροποποιεί το άρθρο 1 του π.δ.26/2012, προβλέποντας τη θέσπιση νέας ξεχωριστής εκλογικής περιφέρειας για τους εκτός Ελλάδας εκλογείς, της εκλογικής περιφέρειας Απόδημου Ελληνισμού.

Το **άρθρο 4** τροποποιεί την παρ.1 του άρθρου 2 του π.δ.26/2012, με σκοπό να επανέλθει ο αριθμός των βουλευτών Επικρατείας στους δώδεκα (12), με παράλληλη πρόβλεψη για την εκλογή τριών (3) βουλευτών από την εκλογική περιφέρεια του Απόδημου Ελληνισμού, όπως αυτή προβλέπεται στην παρ.3 του άρθρου 1 του π.δ. 26/2012.

Το **άρθρο 5** τροποποιεί τις παρ. 1, 9 και 10 του άρθρου 34 του π.δ. 26/2012. Προβλέπεται μείωση της χρονικής περιόδου κατά την οποία τα κόμματα και οι συνδυασμοί κομμάτων έχουν υποχρέωση να καταρτίσουν και να υποβάλλουν συνδυασμούς από επτά (7) σε τέσσερις (4) ημέρες από την έναρξη της προεκλογικής περιόδου. Επίσης διορθώνεται παρόραμα στην παρ. 9 ως προς την αναφορά στην προσαύξηση του αριθμού των υποψηφίων σε περιφέρειες που

εκλέγουν δεκατρείς (13) βουλευτές. Στην παρ. 10 ορίζεται ρητά ότι η υποχρέωση ποσόστωσης φύλου δεν αφορά στο ψηφοδέλτιο της εκλογικής περιφέρειας Αποδήμου Ελληνισμού.

Με το **άρθρο 6** τροποποιείται το άρθρο 34Α του π.δ. 26/2012 σχετικά με το ψηφοδέλτιο Επικρατείας. Διαγράφεται η πρόβλεψη για την υποχρέωση του ενός πέμπτου (1/5) των υποψηφίων Επικρατείας να προέρχεται από εγγεγραμμένους των ειδικών εκλογικών καταλόγων εξωτερικού, καθώς τίθεται ειδική πρόβλεψη για την πρόταση των υποψηφίων της εκλογικής περιφέρειας Αποδήμου Ελληνισμού. Η πρόταση υποψηφίων για την εκλογική περιφέρεια Αποδήμου Ελληνισμού υποβάλλεται από κόμμα ή συνασπισμό κομμάτων που καταρτίζει δικούς του συνδυασμούς στα τρία τέταρτα (3/4) του συνόλου των εκλογικών περιφερειών της Χώρας, παραλειπόμενου του κλάσματος. Οι υποψήφιοι θα πρέπει να είναι εγγεγραμμένοι στους ειδικούς καταλόγους εκλογέων εκτός επικράτειας.

Με το **άρθρο 7** τροποποιείται η διαδικασία ανακήρυξης υποψηφίων, με τη μείωση, κατά μία μέρα, της προθεσμίας ανακήρυξης και τον ορισμό σαφών κανόνων για τη σειρά ανακήρυξης των συνδυασμών, διάταξη που εφαρμόστηκε και στις ευρωεκλογές του 2024 για το ψηφοδέλτιο της επιστολικής ψήφου και τη σειρά αναγραφής αυτών. Επιπλέον, προβλέπεται ότι οι προϋποθέσεις της παρ. 10 του άρθρου 34 του π.δ.26/2012 για την ποσόστωση φύλου πρέπει να ισχύουν μέχρι την προθεσμία υποβολής του συνδυασμού, χωρίς να αποτελούν λόγο ακύρωσης της υποψηφιότητας του συνδυασμού, εάν – για οποιαδήποτε αιτία – μεταβληθούν μετά από την ανακήρυξή του από το αρμόδιο Τμήμα του Αρείου Πάγου. Σύμφωνα με την πρακτική που ακολουθείται ήδη, η ανακήρυξη γίνεται ως εξής: πρώτα τα κόμματα ή οι συνασπισμοί που συμμετείχαν στις τελευταίες βουλευτικές εκλογές κατά σειρά εκλογικής δύναμης, μετά όσα συμμετείχαν στις ευρωεκλογές κατά σειρά εκλογικής δύναμης, έπειτα τα υπόλοιπα κόμματα ή συνασπισμοί με βάση τον χρόνο υποβολής, ακολουθούν οι συνδυασμοί ανεξάρτητων υποψηφίων και, τέλος, οι μεμονωμένοι υποψήφιοι. Αν κόμματα συμμετέχουν σε συνασπισμό, λαμβάνεται υπόψη η εκλογική δύναμη του ισχυρότερου κόμματος του συνασπισμού κατά τις τελευταίες βουλευτικές εκλογές.

Με το **άρθρο 8** τροποποιούνται οι παρ. 1 και 2 του άρθρου 37 του π.δ.26/2012 προκειμένου να συντημηθεί κατά 1 ημέρα, από τρεις (3) σε δύο (2), το χρονικό πλαίσιο μέσα στο οποίο τα

κόμματα ή οι συνασπισμοί κομμάτων, μπορούν να γνωστοποιήσουν το όνομα και το έμβλημά τους.

Το **άρθρο 9** τροποποιεί την παρ.7 του άρθρου 72 του π.δ.26/2012 σχετικά με τους σταυρούς προτίμησης, προκειμένου να διορθωθεί παρόραμα που αφορά στις περιφέρειες που εκλέγουν δεκατρείς βουλευτές.

Με το **άρθρο 10** προσαρμόζονται οι διατάξεις των προβλέψεων του ν.4648/2019 στη διακριτή εκλογή περιφέρεια Απόδημου Ελληνισμού.

Με το **άρθρο 11** προβλέπεται η έναρξη ισχύος των άρθρων 3, 4, 6 και 10 από τη δημοσίευση του παρόντος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, κατά τα οριζόμενα της παρ.1 του άρθρου 54 του Συντάγματος, ήτοι της υπερψήφησης του άρθρου από την πλειοψηφία των δύο τρίτων του όλου αριθμού των βουλευτών.

Το **ΜΕΡΟΣ Β΄** με τίτλο «**Διευκόλυνση Άσκησης Δικαιώματος Εκλογέων Εκτός Επικράτειας**» περιλαμβάνει τα **άρθρα 12-18**.

Σκοπός του ΜΕΡΟΥΣ Β΄ (**άρθρο 12**) είναι η θέσπιση της άσκησης του εκλογικού δικαιώματος των εκλογέων εκτός ελληνικής Επικράτειας με επιστολική ψήφο στις βουλευτικές εκλογές. Αντικείμενο του ΜΕΡΟΥΣ Β΄ (**άρθρο 13**) είναι η ρύθμιση του ζητήματος της άσκησης του εκλογικού δικαιώματος από άτομα που βρίσκονται εκτός της επικράτειας.

Το **άρθρο 14** προβλέπει την άσκηση του εκλογικού δικαιώματος στις εθνικές εκλογές από εκλογείς εκτός επικράτειας με επιστολική ψήφο. Αν αυτές διεξαχθούν ταυτόχρονα με ευρωεκλογές ή δημοψήφισμα, τυχόν φάκελοι που έχουν ήδη αποσταλεί θεωρούνται άκυροι. Οι ειδικοί φάκελοι περιλαμβάνουν υλικό για κάθε εκλογική διαδικασία. Ως εκλογείς εκτός επικράτειας θεωρούνται όσοι είναι εγγεγραμμένοι στους ειδικούς καταλόγους επιστολικής ψήφου, του άρθρου 7 του ν.5083/2024, με δηλωμένη διεύθυνση εκτός Ελλάδας.

Το **άρθρο 15** προσαρμόζει τις σχετικές με την άσκηση του εκλογικού δικαιώματος με επιστολική ψήφο προθεσμίες σε περίπτωση διενέργειας βουλευτικών εκλογών και προβλέπει τη δυνατότητα ο ειδικός φάκελος ψηφοφορίας να μην περιλαμβάνει τον κατάλογο υποψηφίων.

Προβλέπεται επίσης ο περιορισμός της αποστολής φακέλων μόνο σε εκλογείς εκτός επικράτειας, λαμβανομένης υπόψη της διατύπωσης της παρ.4 του άρθρου 51 του Συντάγματος.

Με το **άρθρο 16** προβλέπεται η ύπαρξη ειδικού χώρου στο ψηφοδέλτιο για υποψήφιους της Περιφέρειας Απόδημου Ελληνισμού στις εθνικές εκλογές. Επίσης, η ψήφος των εκλογέων εκτός επικράτειας προσμετράται στα αποτελέσματα και στην κατανομή εδρών μέσω της Ανώτατης Εφορευτικής Επιτροπής. Σύμφωνα με το άρθρο 100 του π.δ.26/2012, η κατανομή των εδρών της εκλογικής περιφέρειας Απόδημου Ελληνισμού πραγματοποιείται σύμφωνα με την κατανομή των εδρών στις λοιπές τριεδρικές εκλογικές περιφέρειες της χώρας. Τέλος, οι αναφορές σε εκλογικά τμήματα του εξωτερικού νοούνται σύμφωνα με τον ν.5083/2024, ενώ προβλέπεται ρητά ότι το άρθρο 10 του προτεινόμενου σχ/ν δεν εφαρμόζεται, εφόσον τεθεί σε ισχύ το ΜΕΡΟΣ Β' αυτού.

Με το **άρθρο 17** ορίζονται οι καταργούμενες διατάξεις του ΜΕΡΟΥΣ Β' του σχ/ν.

Με το **άρθρο 18** προβλέπεται η έναρξη ισχύος του από τις αμέσως επόμενες γενικές βουλευτικές εκλογές, τηρουμένων των προϋποθέσεων της παρ.4 του άρθρου 51 του Συντάγματος, περί ανάδειξης και συγκρότησης της Βουλής, ήτοι της υπερψήφισης του άρθρου από την πλειοψηφία των δύο τρίτων του όλου αριθμού των βουλευτών.

Τέλος το **άρθρο 19 (ΜΕΡΟΣ Γ' - Έναρξη Ισχύος)** ορίζει την έναρξη ισχύος του νόμου.

B. ΓΕΝΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΣΧ/Ν

B1. Εισαγωγή – Εκλέγειν και εκλέγεσθαι

Το δημοκρατικό πολίτευμα της Ελλάδος, όπως αυτό κατοχυρώνεται από το πρώτο άρθρο του Συντάγματος¹, θεμελιώνεται στην αρχή της λαϊκής κυριαρχίας. Σύμφωνα με το άρθρο 1 παρ.2 και 3 του Συντάγματος, όλες οι εξουσίες πηγάζουν από τον Λαό, υπάρχουν υπέρ αυτού και του Έθνους και ασκούνται όπως ορίζει το Σύνταγμα. Η αρχή της λαϊκής κυριαρχίας φαίνεται στο πεδίο της πολιτικής συμμετοχής και εκπροσώπησης μέσω της κατοχύρωσης του δικαιώματος του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι, τα οποία αποτελούν θεμελιώδεις εκφάνσεις της αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας. Το δικαίωμα των πολιτών όχι μόνο να επιλέγουν τους αντιπροσώπους τους, αλλά και να θέτουν οι ίδιοι υποψηφιότητα για δημόσια αξιώματα, συνιστά αναγκαίο όρο για τη γνησιότητα και τη νομιμοποίηση οποιουδήποτε δημοκρατικού πολιτεύματος, γι' αυτό και οφείλει να είναι πλήρως κατοχυρωμένο σε νομικά κείμενα και να προστατεύεται και προάγεται η εφαρμογή του στην πράξη.

Το ελληνικό Σύνταγμα κατοχυρώνει ρητώς το εκλογικό δικαίωμα στο άρθρο 51, ορίζοντας ότι οι βουλευτές εκλέγονται με άμεση, καθολική και μυστική ψηφοφορία, ενώ η άσκηση του δικαιώματος του εκλέγειν αποτελεί υποχρέωση του πολίτη. Παράλληλα, το δικαίωμα του εκλέγεσθαι κατοχυρώνεται στο άρθρο 55 του Συντάγματος, το οποίο καθορίζει τις θετικές προϋποθέσεις και τα κωλύματα εκλογιμότητας, σε συνδυασμό με την αρχή της ισότητας που κατοχυρώνεται στο άρθρο 4 του Συντάγματος. Οι διατάξεις αυτές, σε συνάρτηση με το άρθρο 52 του Συντάγματος, που επιβάλλει την ανόθευτη εκδήλωση της λαϊκής θέλησης, συγκροτούν ένα ενιαίο συνταγματικό πλέγμα εγγυήσεων, ώστε να μην περιορίζεται ουσιαστικά ή τυπικά η πολιτική συμμετοχή, διασφαλίζοντας ότι αυτή μπορεί να ασκείται πλήρως και υπό συνθήκες ελευθερίας, ισότητας και διαφάνειας. Άλλωστε, η ουσιαστική άσκηση των δικαιωμάτων του εκλέγειν και του εκλέγεσθαι συνδέεται άρρηκτα με την αρχή της αντιπροσωπευτικότητας του πολιτικού συστήματος, η οποία απορρέει από τον αντιπροσωπευτικό χαρακτήρα της Βουλής και

¹ Βουλή των Ελλήνων, Σύνταγμα της Ελλάδας: <https://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/To-Politevma/Syntagma/>

τη συνταγματική αποστολή των βουλευτών να εκπροσωπούν το Έθνος στο σύνολό του (άρθρο 51 παρ.2 Συντ.).

Στα πλαίσια μίας αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας, η αντιπροσωπευτικότητα δεν εξαντλείται στη μαθηματική κατανομή των εδρών, αλλά προϋποθέτει τη συμμετοχή του συνόλου του εκλογικού σώματος στη διαδικασία ανάδειξης των αντιπροσώπων. Υπό την έννοια αυτή, ρυθμίσεις που διευκολύνουν την άσκηση του εκλογικού δικαιώματος, χωρίς να αλλοιώνουν τις βασικές αρχές της ισότητας και της ελεύθερης έκφρασης της λαϊκής βούλησης, ενισχύουν τη νομιμοποίηση του αντιπροσωπευτικού συστήματος. Η επιστολική ψήφος, ως εναλλακτικός τρόπος άσκησης του δικαιώματος του εκλέγειν, εντάσσεται ακριβώς σε αυτή τη λογική: δεν μεταβάλλει το υποκείμενο ή το περιεχόμενο της πολιτικής αντιπροσώπευσης, αλλά αποσκοπεί στη διεύρυνση της πραγματικής συμμετοχής και, συνακόλουθα, στην ποιοτική ενίσχυση της αντιπροσωπευτικότητας του δημοκρατικού πολιτεύματος.

B2. Επιστολική ψήφος – έννοια - διεθνές πλαίσιο και εσωτερική έννομη τάξη

Η επιστολική ψήφος συνιστά έναν ειδικό τρόπο άσκησης του εκλογικού δικαιώματος, ο οποίος επιτρέπει στον εκλογέα να ψηφίζει χωρίς φυσική παρουσία σε εκλογικό κατάστημα, μέσω αποστολής του ψηφοδέλτιου του σε αρμόδιους φορείς (π.χ. ταχυδρομικά ή ηλεκτρονικά) πριν από την ημέρα των εκλογών. Η επιστολική ψήφος, συνεπώς, δεν μεταβάλλει το εκλογικό δικαίωμα, αλλά αναφέρεται στον τρόπο άσκησής του. Ανά τα έτη, η χρήση επιστολικής ψήφου έχει λειτουργήσει ως μέσο περιορισμού ή και άρσης γεωγραφικών, χρονικών ή πρακτικών εμποδίων και προσκομμάτων που θα καταστούσαν τη συμμετοχή των πολιτών στην εκλογική διαδικασία αδύνατη. Γι' αυτό το λόγο άλλωστε, η επιστολική ψήφος έχει ιστορικά συνδεθεί με τη διασφάλιση συμμετοχής ειδικών κατηγοριών εκλογέων (στρατιωτικοί, ναυτικοί, άτομα με αναπηρία, εκλογείς εκτός επικρατείας) και έχει εξελιχθεί σταδιακά σε έναν μηχανισμό διευκόλυνσης της καθολικής ψηφοφορίας, αξιοποιώντας τελευταία και τα νέα μέσα τεχνολογίας.

Η χρήση της επιστολικής ψήφου εμφανίζεται ήδη από τον 19^ο-20^ο αιώνα σε κράτη με εκτεταμένη γεωγραφική διασπορά πληθυσμού (π.χ. ΗΠΑ) ή ισχυρές κοινότητες αποδήμων (π.χ. Γαλλία, Πορτογαλία) και σήμερα εφαρμόζεται, με διαφορετικές παραλλαγές, σε μεγάλο αριθμό

ευρωπαϊκών κρατών. Σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες η επιστολική ψήφος εφαρμόζεται συστηματικά ως μέρος των εκλογικών διαδικασιών, με διαφοροποιήσεις ως προς το εύρος χρήσης και τις προϋποθέσεις εφαρμογής της δυνατότητας αυτής. Οι περισσότερες χώρες εξαρτούν την χορήγηση της επιστολικής ψήφου από διάφορες προϋποθέσεις, ενώ κάποιες την κατοχύρωσαν μόνο για τους εκτός επικρατείας εκλογείς, με την ιστορία και τις κοινωνικές, πολιτικές και συνταγματικές παραδόσεις των χωρών να παίζουν πολύ μεγάλο ρόλο στην καθιέρωση της επιστολικής ψήφου, στον καθορισμό των φορέων της, τις προϋποθέσεις της και το πεδίο εφαρμογής της. Σε 13 από τα 27 κράτη-μέλη της ΕΕ, είναι δυνατή η ψήφος μέσω ταχυδρομείου (post voting) στις εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ή στις εθνικές εκλογές, σύμφωνα με επίσημη ενημέρωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη συμμετοχή στις εκλογές². Αναφορικά με την επιστολική ψήφο αποδήμων, αυτή εφαρμόζεται από πλήθος κρατών της ΕΕ. Στην Ιταλία, το υπάρχον σύστημα προσομοιάζει αυτό που εισάγεται με το παρόν Σχέδιο Νόμου: υπάρχει διακριτή εκλογική περιφέρεια εξωτερικού με 12 έδρες και θεσπίζεται η καθολική επιστολική ψήφος. Στη Γαλλία, ο απόδημος πληθυσμός ψηφίζει είτε παραδοσιακά σε προξενεία είτε επιστολικά, ενώ στη Γερμανία απαντάται η εκτεταμένη χρήση της επιστολικής ψήφου και εντός επικρατείας. Στην Ισπανία, η επιστολική ψήφος στις εθνικές εκλογές έχει κατοχυρωθεί ως δυνατότητα με τα άρθρα 72 και 73 του Οργανικού Νόμου περί Βουλευτικών Εκλογών του 1985, με την τροποποίηση του 2016. Η δυνατότητα αυτή υπάρχει για τους εκλογείς που αναμένεται να απουσιάζουν ή να μην μπορούν να ψηφίσουν αυτοπροσώπως την ημέρα διεξαγωγής των εκλογών, υπό κάποιες προϋποθέσεις. Ως εκ τούτου, η επιστολική ψήφος μπορεί να χρησιμοποιηθεί και από εντός και από εκτός Επικρατείας εκλογείς. Στην δε Πορτογαλία, η επιστολική ψήφος είναι διαθέσιμη τόσο για τις γενικές βουλευτικές όσο και για τις δημοτικές εκλογές για τους εκτός Επικρατείας εκλογείς. Αυτή όμως είναι η εξαίρεση, όχι ο κανόνας, μιας και στις προεδρικές εκλογές ή στις ευρωεκλογές ψηφίζουν αυτοπροσώπως στις επίσημες πορτογαλικές πρεσβείες. Τέλος, το Ηνωμένο Βασίλειο έχει καθιερώσει τη δυνατότητα επιστολικής ψήφου για όλους τους πολίτες στις εθνικές εκλογές (ενότητες 3 & 10, Νόμος για την Αντιπροσώπευση των Πολιτών του 2000). Επομένως εάν κάποιος απουσιάζει ή διαμένει στο

² Ευρωεκλογές 2024, Διαφορετικοί τρόποι ψηφοφορίας σε κράτη της ΕΕ: https://youth.europa.eu/get-involved/democratic-participation/eu-elections-different-ways-of-voting-across-europe_el

εξωτερικό, μπορεί να κάνει αίτηση για να ψηφίσει με επιστολική ψήφο δίχως να χρειαστεί κάποιος λόγος, με την εξαίρεση της Βορείου Ιρλανδίας, όπου για να ψηφίσει κάποιος με επιστολική ψήφο πρέπει να εξειδικεύσει το λόγο μη δυνατότητας αυτοπρόσωπης παρουσίας στο εκλογικό τμήμα.

Σύμφωνα με έρευνα του Διεθνούς Ινστιτούτου για τη Δημοκρατία και την Εκλογική Συνδρομή (International IDEA), στις ημέρες μας η χρήση της επιστολικής ψήφου δεν περιορίζεται μόνο σε ειδικές κατηγορίες πληθυσμού όπως οι απόδημοι, αλλά σε πολλές χώρες απαντάται ως ευχέρεια που δίδεται σε ένα μεγάλο εύρος ψηφοφόρων, προσδοκώντας την αύξηση της συμμετοχής των πολιτών στην εκλογική διαδικασία³.

Παρά τα θετικά της στοιχεία, η επιστολική ψήφος δεν είναι απαλλαγμένη από θεσμικούς προβληματισμούς⁴. Κατά την επιστολική ψήφο τα κράτη χρησιμοποιούν διάφορα μέσα με σκοπό τη διασφάλιση της καθολικότητας, ισότητας και μυστικότητας της ψήφου. Ενδεικτικά, αυτά συμπεριλαμβάνουν τυποποιημένους φακέλους με διακριτικά ασφαλείας, διακριτή διαδικασία ταυτοποίησης του εκλογέα, προθεσμίες παραλαβής της ψήφου πριν την εκλογική ημέρα και κεντρική καταμέτρηση από ειδικά ορισμένες αρχές κλπ. Οι βασικοί προβληματισμοί και κίνδυνοι που αναδεικνύονται κατά τη χρήση της επιστολικής ψήφου αφορούν τη διασφάλιση της μυστικότητας της ψήφου, την αποτροπή πιέσεων κατά τον χρόνο και τρόπο συμπλήρωσης του ψηφοδέλτιου και τη διατήρηση της εμπιστοσύνης του εκλογικού σώματος στη διαδικασία. Στη σύγχρονη μορφή της, η επιστολική ψήφος οφείλει να συνοδεύεται από αυξημένα πρωτόκολλα ασφάλειας, ελέγχου και διαφάνειας, ώστε η άσκηση του εκλογικού δικαιώματος να μην απέχει από το επίπεδο ασφάλειας της αυτοπρόσωπης ψηφοφορίας. Η διεθνής εμπειρία καταδεικνύει συνεπώς την ανάγκη υψηλού επιπέδου εγγυήσεων ασφάλειας και διαφάνειας που θεσπίζει ο νομοθέτης και εφαρμόζει η διοίκηση.

Στην Ελλάδα, η άσκηση του εκλογικού δικαιώματος για όλους τους πολίτες κατοχυρώνεται στο άρθρο 51 παρ.4 του Συντάγματος, το οποίο δεν περιορίζει την άσκηση της ψήφου σε φυσική

³Διεθνές Ινστιτούτο για τη Δημοκρατία και την Εκλογική Συνδρομή, International Institute for Democracy and Electoral Assistance (International IDEA): <https://www.idea.int/news/special-voting-arrangements-svas-europe-country-postal-early-mobile-and-proxy-arrangements>.

⁴ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έρευνα για την εξ αποστάσεως ψήφο: https://commission.europa.eu/system/files/2020-06/20181121_remote_voting_final_report_final_clean.pdf

παρουσία, ενώ το άρθρο 54 παρ.4 παρέχει ρητή βάση για τη θέσπιση αυτοτελούς εκλογικής περιφέρειας αποδήμων, ανοίγοντας το δρόμο για θεσμοθέτηση τρόπων άσκησης της ψήφου που δεν προϋποθέτουν την προσωπική παρουσία⁵. Η επιλογή του νομοθέτη στο παρόν σχ/ν, συνεπώς, για την επέκταση της επιστολικής ψήφου σε εκλογές εθνικού επιπέδου είναι σύμφωνη με την έκφραση της συνταγματικής αρχής της καθολικότητας της ψήφου, στοχεύοντας στην πρακτική άσκηση αυτού του δικαιώματος.

B3. Αξιολόγηση του σχ/ν

Το υπό εξέταση σχέδιο νόμου επιχειρεί να συνδυάσει δύο βασικές τομές: τη δημιουργία αυτοτελούς εκλογικής περιφέρειας για τον Απόδημο Ελληνισμό και την καθιέρωση της επιστολικής ψήφου στις βουλευτικές εκλογές, κατ' αναλογία με ό,τι εφαρμόστηκε στις ευρωεκλογές του 2024, ανοίγοντας εκ νέου τη συζήτηση για τη θεσμική εκπροσώπηση των Ελλήνων του εξωτερικού και τον τρόπο συμμετοχής τους στις εθνικές κάλπες.

Με την εισαγωγή των δύο αυτών διαφορετικών αλλά και συνδεδεμένων μεταβολών στο ελληνικό εκλογικό σύστημα, το παρόν σχ/ν αφενός αξιοποιεί πλήρως τις δυνατότητες που παρείχε η συνταγματική αναθεώρηση του 2019 αναφορικά με την ψήφο των εκτός επικρατείας εκλογέων και αφετέρου εισάγει, σε μόνιμη βάση για τις εθνικές εκλογές, την επιστολική ψήφο ως βασικό μηχανισμό διευκόλυνσης της άσκησης του εκλογικού δικαιώματος των εκλογέων που διαμένουν εκτός της χώρας. Η ρύθμιση της ψήφου των εκτός επικρατείας εκλογέων ερείδεται πρωτίστως στις διατάξεις των άρθρων 51 παρ.4 και 54 παρ.4 του Συντάγματος, όπως αυτές διαμορφώθηκαν μετά τη συνταγματική αναθεώρηση του 2019. Σε εκτελεστικό επίπεδο, το π.δ.26/2012, το οποίο κωδικοποιεί τη νομοθεσία για την εκλογή βουλευτών, αποτέλεσε τον κορμό όπου ενσωματώθηκαν οι όποιες μεταβολές, ενώ ο ν.4648/2019 εισήγαγε το καθεστώς για τους εκλογείς εξωτερικού. Πιο συγκεκριμένα, το π.δ. 26/2012 που εξακολουθεί αν βρίσκεται σε ισχύ και αποτελεί τον κορμό για την κωδικοποίηση σ' ενιαίο κείμενο των διατάξεων της νομοθεσίας για την εκλογή βουλευτών, έχει υποστεί πολυάριθμες τροποποιήσεις από μεταγενέστερους

⁵ Υπουργείο Εσωτερικών - Επιστολική ψήφος – Συχνές Ερωτήσεις: <https://www.ypes.gr/epistoliki-psifos/epistol-psf-sychnes-erotiseis/>

νόμους (όπως ενδεικτικώς οι ν.4648/2019, ν.5002/2022, ν.5083/2024, ν.5102/2024), που αφορούσαν την εκλογική διαδικασία, την επιστολική ψήφο, τα κωλύματα εκλογιμότητας και την ψηφιακή ανακήρυξη συνδυασμών. Οι πλέον πρόσφατες τροποποιήσεις επήλθαν το 2024 με τον ν.5102/2024 και τον ν.5083/2024, που αναφερόταν στην επιστολική ψήφο.

Σύμφωνα με το άρθρο 54 παρ.4 του Συντάγματος, δίδεται στο νομοθέτη η δυνατότητα θέσπισης διακριτής εκλογικής περιφέρειας Απόδημου Ελληνισμού, κατά παρέκκλιση των γενικών κανόνων κατανομής εδρών (άρθρο 54 παρ.4 «...Με το νόμο της παρ.1 του παρόντος άρθρου μπορεί να ορίζονται μία ή περισσότερες εκλογικές περιφέρειες Απόδημου Ελληνισμού, κατά παρέκκλιση της παρ. 2 του παρόντος άρθρου»). Η διάταξη αυτή λειτουργεί συμπληρωματικά προς το άρθρο 51 παρ.4 του Συντάγματος, που κατοχυρώνει την άσκηση του εκλογικού δικαιώματος των εκτός επικρατείας εκλογέων και αναγνωρίζει την επιστολική ψήφο ως πρόσφορο μέσο. Η επιλογή του νομοθέτη, όπως αυτή εκφράζεται στο σχ/ν, για τη θέσπιση αυτοτελούς εκλογικής περιφέρειας εμπίπτει στο πλαίσιο διακριτικής ευχέρειας που παρέχει το άρθρο 54 παρ.4 του Συντάγματος. Η εν λόγω ευχέρεια δεσμεύεται, ωστόσο, από τις θεμελιώδεις αρχές που διέπουν την εκλογική διαδικασία, όπως αυτές της καθολικότητας και ισότητας της ψήφου, αλλά και της διασφάλισης της ελεύθερης εκδήλωσης της λαϊκής βούλησης.

Είναι σαφές ότι με τις μεταβολές που επιφέρει το παρόν σχ/ν, επιχειρείται να κλείσει μια εκκρεμότητα δεκαετιών, δίνοντας στους Έλληνες του εξωτερικού τα μέσα προκειμένου να συμμετέχουν ισότιμα στη διαμόρφωση του μέλλοντος της πατρίδας τους, ανεξάρτητα από το πόσο μακριά βρίσκονται. Η Ο.Κ.Ε. θεωρεί ότι η **έμμεση, αλλά ουσιαστική διεύρυνση του εκλογικού σώματος αποτελεί μία θετική εξέλιξη για τη Δημοκρατία μας, εφόσον μάλιστα τηρούνται οι συνταγματικές αρχές που διέπουν τη ψήφο και την ψηφοφορία**, ήτοι: η αρχή της καθολικότητας, της αμεσότητας, της μυστικότητας, της ατομικής ψήφου, της υποχρεωτικής ψήφου, της γνησιότητας της ψηφοφορίας, της ταυτόχρονης διενέργειας της ψηφοφορίας, της προσωπικής ψήφου, η αρχή της ισότητας της ψήφου. Ειδικότερα:

- η ψήφος είναι καθολική όταν μπορούν να ψηφίζουν ανεξαιρέτως όλοι οι Έλληνες πολίτες, χωρίς να απαιτούνται άλλα προσόντα ή ιδιότητες
- η αμεσότητα της ψήφου εξασφαλίζεται όταν ο εκλογέας εκλέγει τον βουλευτή απευθείας, χωρίς τη μεσολάβηση εκλεκτόρων

- η αρχή της μυστικότητας ορίζει ότι κανένας άλλος πλην του ψηφοφόρου δεν μπορεί να γνωρίζει το περιεχόμενο της ψήφου
- η αρχή της ατομικής ψήφου ορίζει ότι ο κάθε ψηφοφόρος εκφράζεται νομικά ως άτομο μέσω της ψήφου
- η ψήφος είναι υποχρεωτική, όταν ο ψηφοφόρος έχει νομική υποχρέωση να ψηφίσει (άρθρο 51 παρ.3 του Συντάγματος)
- η γνησιότητα της ψήφου κατοχυρώνεται από το άρθρο 52 του Συντάγματος, το οποίο προστατεύει όχι μόνο την ελεύθερη και ανόθευτη εκδήλωση της λαϊκής βούλησης, αλλά και τον σχηματισμό της, τόσο κατά τη συγκρότηση της πολιτικής προσωπικότητας του ψηφοφόρου, όσο και κατά τη βουλευτική, αλλά και την προεκλογική περίοδο μακριά όσο το δυνατόν από μορφές άμεσης (τουλάχιστον) πολιτικής χειραγώγησης
- η αρχή της ταυτόχρονης διενέργειας της ψηφοφορίας επιτάσσει την ταυτόχρονη διεξαγωγή των εκλογών σε όλες τις εκλογικές περιφέρειες της επικράτειας, με την ειδική μέριμνα του Συντάγματος για την επιστολική ψήφο στους εκτός επικράτειας εκλογείς
- η ψήφος είναι προσωπική όταν ο εκλογέας ψηφίζει αυτοπροσώπως και όχι μέσω αντιπροσώπου
- η ισότητα της ψήφου υποδηλώνει ότι η αριθμητική αξία της ψήφου είναι ίδια για όλους τους εκλογείς, οι οποίοι έχουν μόνο από μία και η ψήφος τους προσμετράται μόνο μία φορά

Η προτεινόμενη για πρώτη φορά με το παρόν σχ/ν θέσπιση αυτοτελούς εκλογικής περιφέρειας Απόδημου Ελληνισμού (άρθρο 3) με τρεις έδρες, οι οποίες αντικαθιστούν την προηγούμενη έμμεση εκπροσώπηση μέσω του ψηφοδελτίου Επικρατείας, επιφέρει την ανακατανομή των εδρών στο Κοινοβούλιο. Όπως ορίζεται στο άρθρο 4 του σχ/ν, οι βουλευτές που εκλέγονται στις περιφέρειες της επικράτειας παραμένουν 285, προστίθεται η εκλογική περιφέρεια του Απόδημου Ελληνισμού που εκλέγει 3 βουλευτές, ενώ οι βουλευτές Επικρατείας περιορίζονται σε 12 (από 15 που είναι σήμερα). Όπως ορίζεται στο άρθρο 6 του σχ/ν που τροποποιεί το άρθρο 34Α του π.δ.26/2012 η πρόταση υποψηφίων για την εκλογική περιφέρεια Απόδημου Ελληνισμού υποβάλλεται από κόμμα ή συνασπισμό κομμάτων, που καταρτίζει δικούς του συνδυασμούς, στα τρία τέταρτα (3/4) του συνόλου των εκλογικών περιφερειών της Χώρας,

παραλειπόμενου του κλάσματος (νέα παρ.5). Οι υποψήφιοι για την περιφέρεια αποδήμων πρέπει να είναι εγγεγραμμένοι στους ειδικούς εκλογικούς καταλόγους της εκλογικής περιφέρειας Απόδημου Ελληνισμού, διασφαλίζοντας ότι η φωνή των εκλογέων που βρίσκονται εκτός της ελληνικής Επικράτειας θα μεταφέρεται απευθείας στη Βουλή.

Σύμφωνα με τις προτεινόμενες διατάξεις (άρθρα 6-10) θεσπίζονται τα «Ψηφοδέλτια Απόδημου Ελληνισμού», που θα είναι ενιαία για όλες τις χώρες εκτός της ελληνικής Επικράτειας και στα οποία η ανακήρυξη των υποψηφίων κάθε κόμματος ή συνασπισμού κομμάτων θα γίνεται κατά αλφαβητική σειρά (άρθρο 7). Σε περίπτωση δε της άσκησης επιστολικής ψήφου, το σχ/ν προβλέπει (άρθρο 16) ότι το ψηφοδέλτιο των εθνικών εκλογών του Απόδημου Ελληνισμού τυπώνεται όπως περιγράφεται στην παρ.2 του άρθρου 12 του ν. 5083/2024 (Α'12)⁶, δηλαδή με μέριμνα του Υπουργείου Εσωτερικών για την εκτύπωση ενός ενιαίου ψηφοδελτίου που περιλαμβάνει το σύνολο των κομμάτων και ειδικό χώρο για την επιλογή των υποψηφίων κάθε συνδυασμού από τους εκλογείς ή την επιλογή του λευκού. Αν και δεν ορίζεται σαφώς με ειδική αναφορά στην νέα εκλογική περιφέρεια Απόδημου Ελληνισμού, συνάγεται από τον συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 6-10 του σχ/ν ότι η ψήφος θα δηλώνεται με σταυρό προτίμησης για τους υποψηφίους της συγκεκριμένης περιφέρειας. Η καταμέτρηση των ψήφων αυτών θα προσμετράται στο συνολικό αποτέλεσμα της επικράτειας για τον καθορισμό των εδρών κάθε κόμματος (άρθρο 16 παρ.1 εδ.β).

Το Συνταγματικό Δίκαιο επιτάσσει ότι η καθολικότητα της ψήφου δεν περιορίζεται στη θετική αναγνώριση του εκλογικού δικαιώματος, αλλά περιλαμβάνει και την πρακτική δυνατότητα άσκησης του⁷. Οφείλει δηλαδή ο νομοθέτης να λαμβάνει μέτρα που να αποτρέπουν την έστω και έμμεση ματαίωση του εκλογικού δικαιώματος μέσω δυσανάλογων πρακτικών ή διοικητικών εμποδίων. Υπό το πρίσμα αυτό, η διευκόλυνση της ψήφου των εκτός επικρατείας εκλογέων συμβάλλει στη θεσμική εφαρμογή της αρχής της καθολικότητας της ψηφοφορίας και επιτρέπει

⁶ Κείμενο άρθρου 12 παρ. 2 του Ν. 5083/2024: Το ψηφοδέλτιο τυπώνεται με μέριμνα του Υπουργείου Εσωτερικών. Το ψηφοδέλτιο είναι ενιαίο και περιλαμβάνει το σύνολο των κομμάτων ή των συνασπισμών συνεργαζόμενων κομμάτων που συμμετέχουν στις εκλογές κατά σειρά ανακήρυξης και ειδικό χώρο για την επιλογή των υποψηφίων κάθε συνδυασμού από τους εκλογείς. Μετά από την παράθεση των κομμάτων και των συνασπισμών συνεργαζόμενων κομμάτων περιλαμβάνεται και η επιλογή «Δεν επιλέγω κανέναν από τους ανωτέρω - Ψηφίζω λευκό».

⁷ Α. Μανιτάκης, Ελληνικό Συνταγματικό Δίκαιο, Τόμος Α και Β, Εκδόσεις Σάκκουλα.

την εκπροσώπηση του απόδημου πληθυσμού με τη θέσπιση διακριτής εκλογικής περιφέρειας. Προς τούτο, η Ο.Κ.Ε. επισημαίνει ότι η **όποια μεταβολή επιχειρείται με το παρόν σχ/ν πρέπει να στοχεύει στην αναλογία της εκπροσώπησης του ειδικού εκλογικού σώματος των απόδημων με τρόπο συγκρίσιμο προς άλλες τριεδρικές περιφέρειες, ώστε να διασφαλίζεται η αρχή της ισότητας της ψήφου**. Η όποια ρύθμιση, συνεπώς, οφείλει να μη δημιουργεί προδήλως δυσανάλογες αποκλίσεις (π.χ. υπερεκπροσώπησης ή αφαίρεσης πολιτικής βαρύτητας στις έδρες εντός της Επικρατείας). Εν προκειμένω, το παρόν σχ/ν φαίνεται ότι επιχειρεί την εξίσωση των δυνατοτήτων συμμετοχής όλων των εκλογέων εντός και εκτός επικρατείας, μειώνοντας προηγούμενες δυσχέρειες και ανισότητες και ενισχύοντας την ισότητα της ψήφου.

Επιπλέον, με το παρόν σχ/ν επιχειρείται η ενίσχυση στην πράξη της αρχής της αντιπροσωπευτικότητας, λαμβάνοντας υπόψη την πραγματικότητα της διαμονής πλήθους εκλογέων εντός και εκτός ΕΕ. Με τη θέσπιση διακριτής εκλογικής περιφέρειας Απόδημου Ελληνισμού, δίδεται πλέον η δυνατότητα σαφούς πολιτικής εκπροσώπησης και λογοδοσίας των όποιων εκλεγόμενων βουλευτών. Στα πλαίσια της διασφάλισης της αρχής της ελεύθερης, μυστικής και ανόθευτης εκδήλωσης της λαϊκής βούλησης, όπως αναφέρεται και στο κείμενο ανάλυσης των συνεπειών της ρύθμισης, το παρόν σχ/ν **οφείλει να παρέχει εχέγγυα περί της συνεχούς αναβάθμισης των μέσων ελέγχου και διαφάνειας κατά την εφαρμογή της επιστολικής ψήφου** (π.χ. επιστολική ψήφος συνοδευόμενη από ειδικούς φακέλους, ελεγκτικούς μηχανισμούς και διοικητική εποπτεία). Υπογραμμίζεται, συνεπώς, ότι **η επιστολική ψήφος απαιτεί συνεχή θεσμική επαγρύπνηση ως προς τη διαφάνεια και τον έλεγχο, προάγοντας τόσο την εμπιστοσύνη των εκλογέων όσο και τη δημόσια λογοδοσία**.

Στο σημείο αυτό, η Ο.Κ.Ε. επισημαίνει ότι το υπό εξέταση σχ/ν, ενώ επιχειρεί την ενίσχυση της δημοκρατικής εκπροσώπησης και των δημοκρατικών διαδικασιών, **περιλαμβάνει και ορισμένες ρυθμίσεις που οφείλουν να εξετασθούν με ειδική προσοχή**. Ειδικότερα:

1. Ιδιαίτερο προβληματισμό προκαλεί, η εξαίρεση της εκλογικής περιφέρειας Απόδημου Ελληνισμού από την εφαρμογή της υποχρεωτικής ποσόστωσης φύλου στα ψηφοδέλτια, όπως προκύπτει από το άρθρο 5 παρ.3 που μεταβάλλει το άρθρο 34 παρ.10 του π.δ. 26/2012. **Η μη εφαρμογή της ποσόστωσης του 40% θίγει καίριες συνταγματικές αρχές,**

ιδίως την αρχή της ισότητας του άρθρου 4 του Συντάγματος και την αρχή της ισότητας στην πρόσβαση σε δημόσια αξιώματα, σε συνδυασμό με το άρθρο 116 παρ.2 του Συντάγματος, το οποίο άλλωστε υποστηρίζει τη λήψη μέτρων για την άρση έμφυλων ανισοτήτων. **Η Ο.Κ.Ε. επισημαίνει ότι οι κίνδυνοι που ανακύπτουν από την εν λόγω διάταξη του άρθρου 5 παρ.3, έχουν τόσο συμβολική σημασία όσο και ουσιαστική αναφορικά με την ίση πρόσβαση των φύλων σε θέσεις λήψης αποφάσεων.** Η εκλογική περιφέρεια Απόδημου Ελληνισμού φαίνεται να αντιμετωπίζεται στο σχ/ν (άρθρα 8, 9, 10) ως μία ξεχωριστή τριεδρική περιφέρεια όπου εφαρμόζονται οι ρυθμίσεις εκλογής όπως στις λοιπές περιφέρειες (π.χ. αλφαβητική ανακήρυξη υποψηφίων ανά κόμμα σε ψηφοδέλτιο Απόδημου Ελληνισμού, σταυροθεσία). Η εξαίρεση της εκλογικής περιφέρειας Απόδημου Ελληνισμού από τις διατάξεις ποσόστωσης που ισχύουν για τις λοιπές εκλογικές περιφέρειες ενδέχεται να οδηγήσει σε συστηματική υποεκπροσώπηση φύλων στην νέα αυτή περιφέρεια, υπονομεύοντας τη δημοκρατική νομιμοποίηση της ρύθμισης και δημιουργώντας απόκλιση από παγιωμένες εγγυήσεις που ισχύουν για το σύνολο του εκλογικού συστήματος.

2. Το Σχέδιο Νόμου προβλέπει τον καθορισμό του αριθμού των 3 βουλευτικών εδρών της Εκλογικής Περιφέρειας Απόδημου Ελληνισμού (άρθρα 3 και 4), χωρίς να παραθέτει τα σαφή κριτήρια για τον προσδιορισμό του αριθμού αυτού των εδρών και χωρίς να προβλέπει κάποιον μηχανισμό επανεκτίμησης. **Η απουσία πρόβλεψης για περιοδική αξιολόγηση του αριθμού των εδρών σε συνάρτηση με τον αριθμό των εγγεγραμμένων εκλογέων ή τη συμμετοχή στις εκλογές ενδέχεται, μεσοπρόθεσμα, να οδηγήσει σε απόκλιση μεταξύ εκλογικού σώματος και κοινοβουλευτικής εκπροσώπησης, θίγοντας την αρχή της αντιπροσωπευτικότητας.** Σημειώνεται μάλιστα ότι τα εν λόγω άρθρα του σχ/ν δεν περιέχουν καμία αναφορά γεωγραφικής εξειδίκευσης της εκπροσώπησης του Απόδημου Ελληνισμού, όπως π.χ. ανά ήπειρο ή ανά ευρύτερη γεωγραφική ενότητα. Η επιλογή της ενιαίας, αδιαίρετης εκλογικής περιφέρειας είναι θεσμικά θεμιτή, ωστόσο η πλήρης απουσία πρόβλεψης για ενδεχόμενη προσαρμογή ενδέχεται να καταστήσει τη ρύθμιση άκαμπτη σε περίπτωση σημαντικής αύξησης της συμμετοχής ή έντονων ανισορροπιών μεταξύ διαφορετικών κοινοτήτων αποδήμων.

3. Ένας δυνητικός μελλοντικός κίνδυνος που ελλοχεύει σχετίζεται άμεσα με τις δημογραφικές μεταβολές και την τήρηση της συνταγματικά κατοχυρωμένης αρχής της λαϊκής κυριαρχίας. Σε ένα ενδεχόμενο μελλοντικό σενάριο, όπου λόγω της μετανάστευσης πολλών νέων ανθρώπων στο εξωτερικό και της δημογραφικής γήρανσης και συρρίκνωσης στη χώρα μας, ο αριθμός των εκτός Επικρατείας εκλογέων θα έφτανε να είναι συγκρίσιμος με αυτόν των εντός Επικρατείας εκλογέων, η αρχή της λαϊκής κυριαρχίας θα μπορούσε να τεθεί υπό αμφισβήτηση, με δεδομένο ότι ο λαός εν ευρεία έννοια είναι το σύνολο των ατόμων που έχουν την ιθαγένεια του κράτους και διαμένουν μόνιμα σε ορισμένη χώρα. Σε αυτό το ενδεχόμενο, η έννοια της λαϊκής κυριαρχίας τείνει να αντικατασταθεί από αυτήν της εθνικής κυριαρχίας. **Θα πρέπει επομένως να προβλεφθούν οι αναγκαίες θεσμικές πρόνοιες, οι οποίες θα διασφαλίζουν τη λαϊκή κυριαρχία προοπτικά.**
4. Η μείωση των εκλογικών προθεσμιών (π.χ. από 7 ημέρες σε 4) για την κατάρτιση και ανακήρυξη συνδυασμών (άρθρο 5 παρ.1) εγείρει επίσης προβληματισμό. Αν και η ύπαρξη σύντομων προθεσμιών αιτιολογείται λόγω της ανάγκης έγκαιρης αποστολής των ψηφοδελτίων επιστολικής ψήφου, **η σημαντική συρρίκνωση σχεδόν στο ήμισυ του διαθέσιμου χρόνου μπορεί να επιβαρύνει δυσανάλογα μικρότερα κόμματα ή νέους συνδυασμούς, περιορίζοντας εμμέσως την ελευθερία πολιτικής οργάνωσης και συμμετοχής.**
5. Ιδιαίτερη προσοχή απαιτεί επίσης το άρθρο 6 για ζητήματα διαφάνειας και ίσης εκπροσώπησης αναφορικά με τις προϋποθέσεις υποψηφιότητας στην Εκλογική Περιφέρεια Απόδημου Ελληνισμού. Η πρόβλεψη ότι μοναδικό ουσιαστικό κριτήριο αποτελεί η εγγραφή στους ειδικούς εκλογικούς καταλόγους εκτός επικρατείας, χωρίς χρονικό ελάχιστο ή πρόσθετη σύνδεση με τη διαμονή στο εξωτερικό, μπορεί να επιτρέψει ευκαιριακές εγγραφές που δεν αντανakλούν πραγματικό δεσμό με τον Απόδημο Ελληνισμό. Αν και μια αυστηρότερη ρύθμιση θα έπρεπε να σταθμιστεί προσεκτικά υπό το πρίσμα της καθολικότητας του εκλογικού δικαιώματος, **η πλήρης απουσία χρονικού ή λειτουργικού κριτηρίου ενδέχεται να υπονομεύσει τον σκοπό της**

ειδικής εκπροσώπησης, μετατρέποντάς την σε τυπική κατασκευή χωρίς ουσιαστικό κοινωνικό έρεισμα.

Γ. ΚΑΤ' ΑΡΘΡΟΝ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Άρθρο 3 – Εκλογική Περιφέρεια Απόδημου Ελληνισμού

Προτείνεται να εξεταστεί η προσθήκη ερμηνευτικής ή κανονιστικής πρόβλεψης που να αποσαφηνίζει ότι η εκλογική περιφέρεια Απόδημου Ελληνισμού συγκροτείται ως ενιαία περιφέρεια, με δυνατότητα μελλοντικής προσαρμογής της μορφής της, εφόσον ανακύψει ανάγκη διαφοροποίησης της εκπροσώπησης (π.χ. ανά ευρύτερη γεωγραφική ενότητα). Με τον τρόπο αυτό αντιμετωπίζεται η απουσία θεσμικής πρόνοιας για ενδεχόμενη αύξηση της συμμετοχής ή ανισομερή γεωγραφική κατανομή του εκλογικού σώματος, χωρίς να τίθεται ζήτημα άμεσης μεταβολής της βασικής αρχιτεκτονικής της ρύθμισης. Η πρόταση στοχεύει στην ενίσχυση της θεσμικής ευελιξίας, και της μακροπρόθεσμη χρήση ενός εφαρμόσιμο σχήματος δημοκρατικής εκπροσώπησης.

Άρθρο 4 – Αριθμός εδρών Εκλογικής Περιφέρειας Απόδημου Ελληνισμού

Προτείνεται η εισαγωγή σαφούς πρόβλεψης περιοδικής επανεκτίμησης του αριθμού των βουλευτικών εδρών της Εκλογικής Περιφέρειας Απόδημου Ελληνισμού, βάσει αντικειμενικών κριτηρίων, όπως ο αριθμός εγγεγραμμένων εκλογέων και η εκλογική συμμετοχή. Η απουσία τέτοιας πρόβλεψης ενδέχεται, σε βάθος χρόνου, να δημιουργήσει απόκλιση μεταξύ του μεγέθους του εκλογικού σώματος και του επιπέδου κοινοβουλευτικής εκπροσώπησης. Η προτεινόμενη προσθήκη περιοδικής επαναξιολόγησης αποσκοπεί στη διασφάλιση της ουσιαστικής αντιπροσωπευτικότητας στα πλαίσια ενός δημοκρατικού πολιτεύματος που λαμβάνει υπόψη τις παρατηρούμενες δημογραφικές μεταβολές.

Άρθρο 5 παρ. 1 – Προσαρμογή εκλογικών προθεσμιών

Προτείνεται να επανεξεταστεί η έκταση της μείωσης των προθεσμιών για την κατάρτιση και ανακήρυξη συνδυασμών ή, εναλλακτικά, να προβλεφθεί ειδική διαφοροποίηση για την Εκλογική Περιφέρεια Απόδημου Ελληνισμού. Αν και η ρύθμιση εξυπηρετεί λειτουργικές ανάγκες που συνδέονται με την επιστολική ψήφο, η σημαντική συρρίκνωση του διαθέσιμου χρόνου ενδέχεται να επιβαρύνει κάποιους πολιτικούς σχηματισμούς δημιουργώντας ανισότητες στη συμμετοχή σε δημοκρατικές διαδικασίες. Η πρόταση στοχεύει στη διατήρηση της ισορροπίας μεταξύ διοικητικής αποτελεσματικότητας και ουσιαστικής ισότητας ευκαιριών στη δημοκρατική εκπροσώπηση.

Άρθρο 5 παρ. 3 - Ζήτημα ποσόστωσης φύλου – οριζόντια παρατήρηση

Προτείνεται να επανεξεταστεί η εξαίρεση της Εκλογικής Περιφέρειας Απόδημου Ελληνισμού από την εφαρμογή της υποχρεωτικής ποσόστωσης φύλου 40% στα ψηφοδέλτια, ώστε να μη θίγεται η αρχή της ισότητας, αλλά και να μη δημιουργείται η βάση για ενδεχόμενη συστηματική υποεκπροσώπηση φύλων σε μία νέα και θεσμικά κρίσιμη εκλογική περιφέρεια, διασφαλίζοντας την ίση πρόσβαση σε δημόσια αξιώματα.

Άρθρο 6 – Προϋποθέσεις υποψηφιότητας στην Εκλογική Περιφέρεια Απόδημου Ελληνισμού

Προτείνεται να εξεταστεί η εισαγωγή ελάχιστου χρονικού κριτηρίου εγγραφής στους ειδικούς εκλογικούς καταλόγους εκτός επικρατείας ως προϋπόθεσης υποψηφιότητας, εξαλείφοντας την πιθανότητα ύπαρξης υποψηφιοτήτων χωρίς ουσιαστικό δεσμό με τον Απόδημο Ελληνισμό και διαφυλάσσοντας την καθολικότητα του εκλογικού δικαιώματος μέσω της εκάστοτε αναλογικής προσαρμογής των εκπροσωπούμενων εκλογέων.

Άρθρα 14–16 – Επιστολική ψήφος και ανακοίνωση αποτελεσμάτων

Προτείνεται η ρητή πρόβλεψη για διακριτή και αυτοτελή δημοσιοποίηση των αποτελεσμάτων της εκλογικής περιφέρειας Απόδημου Ελληνισμού, ανεξάρτητα από τη συνολική ανακοίνωση των εκλογικών αποτελεσμάτων. Παρότι η υφιστάμενη διαδικασία διασφαλίζει την ενιαία προσμέτρηση της ψήφου, η έλλειψη σαφούς πρόβλεψης για διακριτή παρουσίαση ενδέχεται να περιορίσει τη διαφάνεια και λογοδοσία της νέα αυτής κατηγορίας εκπροσώπησης των εκτός επικρατείας εκλογέων.